సాలెగూడు

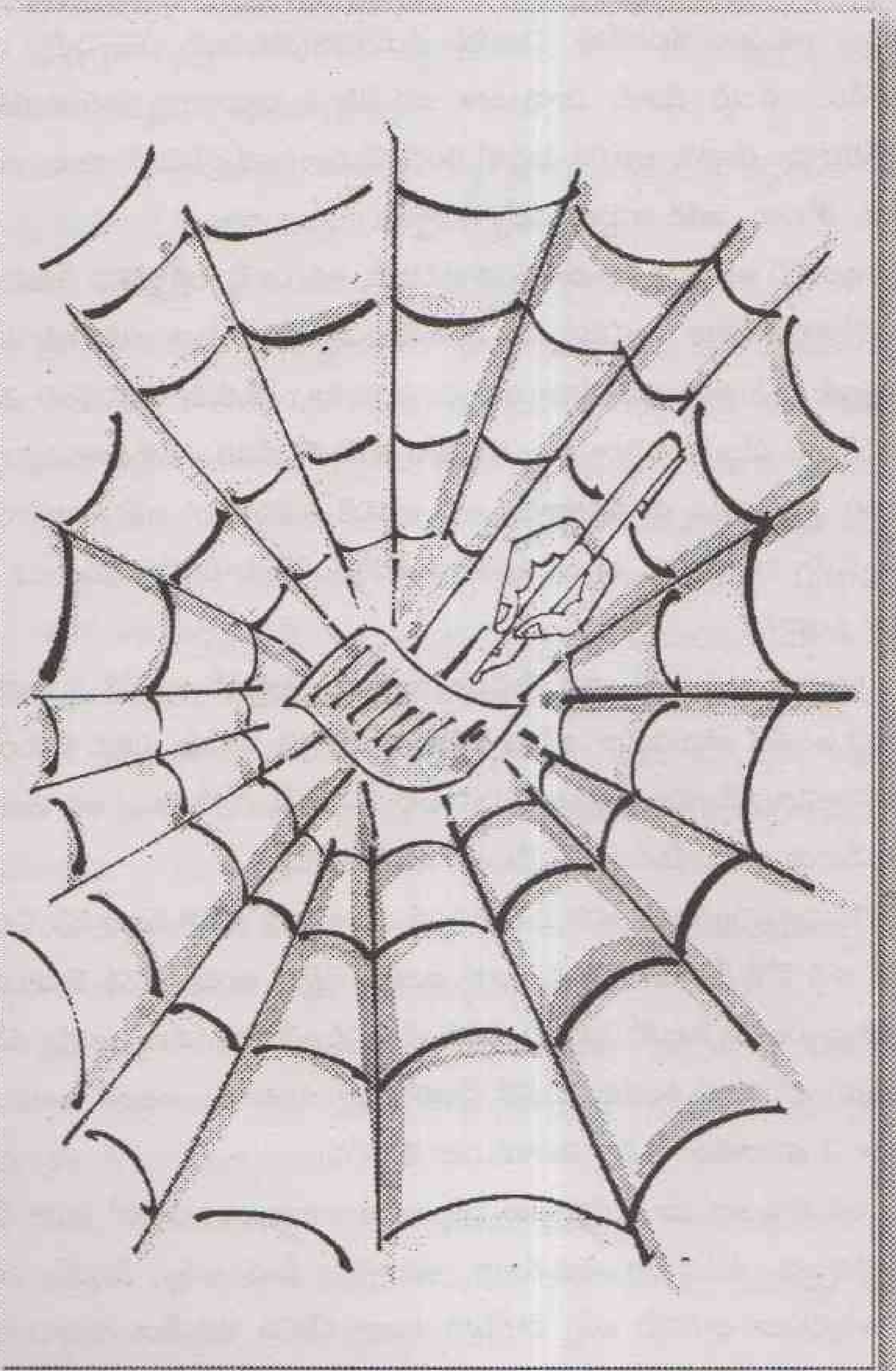

'ఆంధ్రభూమి' మాస పత్రిక . . జనవరి, 1991

దయానిధి నాకు చిన్ననాటి క్లాస్‌మేట్!

వంశపారంపర్యంగా వస్తున్న వ్యాపారంలో అతను స్థిరపడడం, అదే ఊళ్లో నేను హైస్కూలులో మాస్టరీ ఉద్యోగం వెలగబెడుతుండడంతో- ఇద్దరికీ ఊరుదాటి బయటకు పోవాల్సిన అవసరం కలగలేదు. నిజానికి దయానిధి చదివింది ఎస్సెస్సెల్సీ వరకే! అయితేనేం... తండ్రి మూడు పూవులుగా అప్పజెప్పిన వ్యాపారాన్ని ఆరుకాయలుగా మార్చగలిగాడు. ఈనాడు అతనికి ఊరిలో రెండు మేడలు, ఒక రైస్‌మిల్, కారు, బయట పొలాలు, తోటలు, ఇతర ఆస్తులు ఎన్నో ఉన్నాయి.

ఇంట్లోని ఆడవారికి మోయలేనంత జవహరీ, అది చూస్తే 'లక్ష్మీదేవిని తీసుకువచ్చి వాళ్ళింట్లో కట్టిపడేశాడా?' అనిపిస్తుంది. ఎంత హీనపక్షంగా చూసినా అతని ఆస్తి కనీసం పది లక్షలకు పైనే ఉంటుంది. నేనూ ఉన్నాను ఎందుకూ... పేరుకి! అతనికంటే ఎక్కువ చదివాను... బి.ఎస్సీ.! నెలనెలా వచ్చే గొర్రెతోక జీతంతో జీవితం వెళ్ళమారుస్తున్నాను. దయానిధి పైచదువులు చదవలేకకాదు. అవి అతనికి అనవసరం! అతని వ్యాపారానికి ఆ ఎస్సెస్సెల్సీ చాలు! నేను ఈ బడిపంతులు ఉద్యోగం చేయాలంటే కనీసం ఒక డిగ్రీ అయినా ఉండాలి.

అందుకే చదువులో నాది పైచేయి అయినా- ఆస్తిలో అతనిదే పైఅంతస్థు! దయానిధి అంతటి ఆస్తిపరుడైనా నామీద అభిమానం మాత్రం పోలేదు. ఎక్కడ కనిపించినా ప్రాణమిస్తూ మాట్లాడేవాడు. అతని అంతస్థుని బట్టి, 'ఏమండీ...', 'మీరు...' అని పలకరిస్తే ఒప్పుకునేవాడు కాదు. మీదపడి కరిచేటంత పనిచేసేవాడు.

"నువ్వు నన్ను 'మీరు' అనడమేమిటి? 'నువ్వు' అనాలి. ఇంకా మాట్లాడితే 'ఏరా...' అనాలి!' అని కోప్పడేవాడు. ఎప్పుడు వాళ్ళ ఇంటికి వెళ్లినా ఇంట్లో చేసిన మిఠాయిలు, ఫలహారాలు ఎంతో ప్రేమతో పెట్టించి దగ్గరుండి తినిపించేవాడు. డబ్బు అతన్ని కనీసం నా విషయంలో మార్చనందుకు ఎంతో సంతోషిస్తూ ఉంటాను. అయితే అతని వల్ల ఎప్పుడూ ఏ ఉపకారమూ, ఎట్టి సహాయమూ కోరలేదు.

అనుకోకుండా మా పెద్దమ్మాయి పెళ్ళి ఖాయం అయింది. దాంతో కిందా మీదా పడాల్సివచ్చింది. ఉరుకులూ, పరుగులూ, ఇన్సూరెన్స్ మీద అప్పు, పి.ఎఫ్. నుంచి లోన్, అక్కడక్కడా దాచినవీ అన్నీ పోగేసినా ఇంకా కనీసం ఐదువేలు కావాలి. ఏమి చేయడానికీ పాలుపోలేదు. 'ఎలారా భగవంతుడా...' అని దిగులుపడుతున్న సమయంలో దయానిధి మనసులో మెదిలాడు.

కుచేలుడు కృష్ణుడ్ని సహాయం కోరినట్టు అతడిని అప్పు అడగాలనుకున్నాను.

ఐదువేల రూపాయలు అతనికి లెక్కలోనికి కాదు. ఎప్పుడూ ఏదీ అడగనివాడిని అడిగానంటే కాదనడు. స్నేహితుడు కదా... అని అతని అప్పు ఆలస్యంగా తీర్చే ఉద్దేశం నాకు లేదు. సాధ్యమైనంతవరకూ త్వరలో- అంటే... కొద్దినెలల్లోనే ఎలాగైనా తీర్చివేయాలన్న దృఢనిశ్చయంతో ఉన్నాను.

మిల్లులో కంటే ఇంట్లో అయితే తీరిగ్గా మాట్లాడవచ్చునన్న ఉద్దేశంతో ఆరోజు ప్రొద్దున్నే దయానిధి ఇంటికి వెళ్లాను.

నేను వెళ్లేసరికి అతను గుమస్తాతో ఏదో మాట్లాడుతున్నాడు.

'మిల్లులో ఉండే గుమస్తా అంత ప్రొద్దున్నే ఇంటికి వచ్చాడేమిటా...' అని అనుకున్నాను. అతను దయానిధి కేమిటో దుస్తులు చూపిస్తున్నాడు. నన్ను చూడగానే దయానిధి ఆప్యాయంగా "రా... రా..." అని పిలిచాడు. నేను కుర్చీలో కూర్చుంటుండగానే-

"అమ్మాయ్‌ః... విశ్వనాథం బాబాయి వచ్చాడు- టిఫిన్ పట్రా!" అని అరిచాడు.

"ఇప్పుడెందుకు? నేను ఇంట్లో కానిచ్చే వచ్చాను!" అన్నాను.

"మరోసారి టిఫిన్ చేస్తే పొట్ట పగలదులే! నేనింకా చేయలేదు. ఏదో ఆ పనిలో, ఈ పనిలో హడావుడిగా ఉండిపోయాను!" అంటూ తిరిగి గుమస్తాతో మాటల్లో పడ్డాడు.

నేను మారుమాట్లాడకుండా కూర్చున్నాను. 'కాదంటే... ఇంతటి అభిమానం ఉన్నవాడు నా ఈ చిన్నకోరికను కాదంటాడా?' అనుకుంటూ దయానిధి చేస్తున్న పని వంక చూశాను.

గుమాస్తా ఆయనకి ఒక బనీను చూపిస్తున్నాడు. అది సైనుగుడ్డతో కుట్టి ఉంది. దానిమీద 'యం. దయానిధి ధర్మం' అని ముద్రించి ఉంది.

గుమాస్తా- "దీనిని ఉతికించి చూశాను బాబుగారూ! సోడా కూడా పెట్టి ఉతికించాను. అక్షరాలు పోలేదు. ప్రింటింగ్ బాగానే వుంది. గుడ్డ చిరిగేదాకా అక్షరాలు ఎంతమాత్రం పోవు!" అన్నాడు.

"సరే... మంచిది. అన్నిటికీ కొట్టేయమను!" అన్నాడు దయానిధి.

"చిత్తం..." అంటూ ఆ బనీను తీసుకుని వెళ్లిపోయాడు గుమాస్తా. ఇదంతా ఏమిటో అర్థంగాక విస్తుపోయి చూస్తున్నాను నేను.

"ఏమిటి ఈ హడావుడంతా?" అని అడగబోతుండగానే నా అంతర్యం గ్రహించినట్టు చెప్పాడు దయానిధి.

"ఈ నెల ఇరవైన మా నాన్నగారి సంవత్సరీకాలు! ఏదో ఆయన పేరుమీద పేదలకు అన్నదానం, వస్త్రదానం చేయాలనుకుంటున్నాను!" అన్నాడు.

"ఎంతమంది కేమిటి?"

"ఆఁ... ఓ రెండువేల మందికి! ఏదో మన తృప్తి కోసం కాని, ముష్టివాళ్ళకందరికీ దానధర్మం చేయడం మనవల్లవుతుందా?"

'అంటే... రెండువేల మంది ద్వారా కొన్ని నెలల పాటు వాడవాడలా ఉచితంగా తన పేరు ప్రచారం చేయించుకుంటున్నాడన్నమాట! ఇటువంటి పబ్లిసిటీ స్టంట్‌లంటే నాకు పరమ అసహ్యం! చేసే దానం గుప్తంగా ఉండాలే కాని, ఊరూ వాడా తెలిసేట్టు ఉండకూడదు. పెద్దవాళ్ళు అంటుండేవారు- కుడిచేత్తో చేసే దానం ఎడమచేతికి తెలియకుండా ఉండాలని!'

అందుకని వ్యంగ్యంగా- "మరి, మీ నాన్నగారి పేరు కూడా వాటిమీద 'ఫలానా గురుమూర్తిగారి స్మృత్యర్థం' అని ప్రింట్ చేస్తే బాగుండేదిగా!" అన్నాను.

నా వ్యంగ్యం అతనికి అర్థమయిందో, లేదో- అర్థమయినా అవనట్టుగా నటించాడు. కాని, "నిజమేననుకో..! ఇప్పటికే తడిసి మోపెడు అయింది. అయినా ఎక్కువ అక్షరాలు ఆ కాస్త గుడ్డమీద అచ్చువేస్తే ఏ పేరూ కనిపించదు. అయినా పరలోకానికి పోయిన నాన్నగారి ఆత్మకి పేదసాదలకి చేసిన దానధర్మాలు శాంతినిస్తాయి కాని, ఈ పేర్లేం చేస్తాయి?!" అన్నాడు.

'ఖర్చు బోలెడయిందని అంతగా ఏడ్చేటప్పుడు- నీ పేరు మాత్రం వేయించుకోవడం ఎందుకు?' అని అడగాలనిపించింది

దయానిధి అసాధ్యుడు. నా మనసులోని మాట చదివేసినట్టు- "అసలు నా పేరు మాత్రం వేయించడం ఎందుకు?' అని అనుకుంటున్నావు కదూ? నిజమే... నాకూ బొత్తిగా ఇష్టం లేదు. కాని, ఇంట్లోవాళ్ళ మాట అటుంచి బయటివాళ్ళు- ఆఖరికి మా మిల్లులో వాళ్ళు కూడా మరీమరీ బలవంతం పెట్టడంతో తప్పనిసరిగా ఒప్పుకున్నాను. తర్వాత ఈ విషయం గురించి బాగా ఆలోచించగా దీనివల్ల నాకు ఒనగూడే ప్రయోజనాలు చాలా ఉన్నాయనిపించింది. ఈ రెండువేల మందికే కాకుండా ఇంకా చాలామందికి దానధర్మాలు చేసినట్టు లెక్కల్లో చూపించి ఆ ఖర్చుకి ఇన్‌కంటాక్స్ ఎగ్జంప్షన్ పొందవచ్చు.

తర్వాత బనీన్ల మీద నాపేరు కనబడడం వల్ల నాకూ కావాల్సినంత పబ్లిసిటీ వస్తుంది. ఈ ఊళ్లో ఒక ధర్మాత్ముడైన ధనికుడున్న విషయం నలుగురికీ తెలుస్తుంది.

దాంతో సొసైటీలో ఆ పరపతి పెరుగుతుంది. పలుకుబడి గల ధనికుల్ని ఇన్‌కంటాక్స్, కమర్షియల్ టాక్స్ వంటి అధికారులు అందర్నీ వేధించినట్టు వేధించరు!" అంటూ చెప్పుకుపోసాగాడు.

దయానిధి మాటలు వింటుంటే నా తల తిరిగిపోసాగింది. అతని దూరదృష్టి, అడుగడుగునా కనిపించే అతని వ్యాపార దృష్టి, ప్రతీదానిని లాభనష్టాలతో బేరీజు వేసే అతని బిజినెస్ మెంటాలిటీ... వీటన్నిటికీ మనసులోనే జోహార్లర్పించాను.

అతనింకా ఏదేదో చెప్పుకుపోతుండేవాడే కాని- వాళ్ళమ్మాయి మా ఇద్దరికీ టిఫిన్ తీసుకురావడంతో బ్రేక్ పడింది. అది తినడం పూర్తయ్యేసరికి కాఫీ వచ్చింది. అది త్రాగడం పూర్తయ్యాక-

"ఆఁ... ఏమిటీ... ఇలా వచ్చావు- ఏవైనా విశేషాలా?" అని అడిగాడు.

"అవును దయానిధీ... మా పెద్దమ్మాయికి సంబంధం ఖాయం అయింది!"

"వెరీగుడ్- మామవి కాబోతున్నావన్నమాట! అబ్బాయి దేవూరు? ఏం చేస్తున్నాడు?"

"ఈ ఊరే... ఎల్.ఐ.సి.లో పనిచేస్తున్నాడు."

"ఇంకేఁ..? నీ రొట్టె విరిగి నేతిలో పడిందన్నమాట! కట్నం ఎంతేమిటి?"

"కట్నం ఏమీ లేదు. పిల్ల నచ్చి సాంప్రదాయ కుటుంబమైతే చాలనుకున్నారు. రెండూ నచ్చాయి... ఒప్పేసుకున్నారు."

"అదృష్టమంటే నీదేనోయ్ విశ్వనాథం! అక్షరం ముక్క రాని వెధవ కూడా వేలకు వేల కట్నాలు కావాలని పట్టుపడ్తున్న ఈరోజుల్లో కానీ కట్నం లేకుండా మంచి అల్లుడ్ని కొట్టేశావు. అదే మాలో అయితేనా... లక్షలు లక్షలు గుమ్మరించాల్సిందే!"

"కోట్లకి పడగలెత్తిన వాడివి... లక్షలు ఖర్చు పెట్టడం ఒక లెక్క కాదు."

"అని మీరనుకుంటారు. కానీ, మా లాభాలన్నీ కాగితాల మీదే! చేతిలో చెప్పుకోదగ్గ పైకం ఉండదు. అంతా రొటేషన్‌లో ఉంటుంది."

ఇంతలో... ఓ 50 ఏళ్ళు పైబడ్డ ముదుసలి- వంగిపోయిన నడుంతో, కఱ్ఱ పట్టుకుని నడుస్తూ వచ్చాడు. ఎముకల పోగులా ఉన్న అతని శరీరాన్ని- కట్టుకున్న పంచెకి ఉన్న చిరుగులు మరింత వికృతం చేస్తున్నాయి. నడవలేక నడుస్తూ, నిలబడ్డా వణుకుతున్నాడు.

"బాబూ... అన్నం ముద్ద తిని ఆరు రోజులైంది! కాసిన ఎంగిలి మెతుకులు ధర్మం చేయండి బాబూ..." అంటూ దీనంగా అరిచాడు.

"ఛో... ఛో... ఇప్పుడేం లేదు!" అని కసిరికొట్టాడు దయానిధి.

"బాబూ! ఒక్క ముద్ద- కళ్ళు తిరిగిపోతున్నాయి!" మళ్లీ దీనంగా అడిగాడు వాడు.

"చెప్తుంటే నీక్కాదూ? రేపు ఆదివారం పొద్దున్న పరమేశ్వరి సత్రంలో అన్నదానం చేస్తున్నాం. అక్కడికి తగలడు... ఇంత అన్నం, ఓ బనీను ఇస్తారు!" అన్నాడు దయానిధి.

'అప్పటివరకు ఈ ముసలాడు బ్రతికుంటాడా..?' అనిపించింది నాకు.

దయానిధి ఏమి అన్నది వాడికి అర్థమయినట్టు లేదు. మళ్లీ -

"అయ్యా... ఒక్క ముద్ద... గుక్కెడు గంజైనా పోయండి... దమ్మపెబువులు!" అన్నాడు.

దయానిధికి పట్టరాని కోపం వచ్చింది. దగ్గరికి పోయి వాడిని కొట్టేంత పనిచేసి కసిరికొట్టాడు. చేసేదేం లేక ఆ ముసలాడు వణుక్కుంటూ వెళ్లిపోయాడు.

ఇదంతా చూసేసరికి నాకు కడుపులో చేయిపెట్టి కెలికినట్టయింది. అంతకుముందు తిన్న టిఫిన్, త్రాగిన కాఫీ వాంతి అయిపోయేట్టనిపించింది.

"వెధవలు- ఈ దేశంలో ప్రతి వెధవా అడుక్కోవడం ఒక హాబీ అయిపోయింది. ఒళ్ళు వంచి పనిచేసుకుని తినలేరు!" రుసరుసలాడుతూ వచ్చి కూర్చున్నాడు దయానిధి.

నేను వచ్చింది ఒకవిధంగా అడుక్కోడానికే! అందువల్ల అతని మాటలు నన్ను కొరడాతో కొట్టినట్టనిపించాయి. నా భావాలు పైకి కనబడనీయకుండా అన్నాను -

"నువ్వన్నది చాలామంది విషయంలో నిజమేనేమో! కానీ, ఈ ముసలివాడిని చూస్తే అలా అనిపిస్తోందా? స్వాతంత్ర్యం వచ్చి నలభై ఏళ్లు దాటినా దేశంలో దారిద్ర్యం తగ్గకపోగా ఇంకా ఇంకా పెరుగుతుండడం మన దౌర్భాగ్యం! నువ్వన్నట్లు చాలామంది ఒంట్లో ఓపిక ఉన్నవారు కూడా ముష్టెత్తుకుంటున్నమాట నిజమే కాని, అందుకు వాళ్ళనీ పూర్తిగా తప్పు పట్టలేం! మనం అనుకుంటాం కాని, తగిన జీతంతో ఉద్యోగం దొరికితే ఎవరికి మాత్రం అడుక్కోవాలని ఉంటుంది? అందరిచేత ఎంగిలి మెతుకుల కన్నా ఎక్కువగా తిట్లూ, చివాట్లూ తినాలని ఎవరికి అనిపిస్తుంది? అందుకే గతిలేక ముష్టెత్తుకుంటున్నారు!"

"దొరక్కపోతే ఛస్తారు! వీళ్ళకి ఏ హిట్లర్ లాంటివాడో ఉండాలి. కుంటాళ్ళనీ, గుడ్డాళ్ళనీ, ముసిలాళ్ళనీ జర్మనీలో కాల్చిపారేసినట్టు వీళ్ళను కూడా కాల్చేయాలి. అప్పటికి కాని దేశానికి పట్టిన దరిద్రం, జనాభా సమస్య తీరవు!" అన్నాడు సీరియస్‌గా.

అనుకోకుండా టాపిక్ చాలా సీరియస్‌గా మారేట్టయింది.

నా స్నేహితుడి పేరు... 'దయానిధి!' మాటలు చూడబోతే ఇలా ఉన్నాయి. నిజానికి వాస్తవంతో పొంతన ఉన్న పేర్లు చాలా తక్కువగా ఉంటాయి. ఎవరిదాకానో ఎందుకు? నా పేరు 'విశ్వనాథం'... నేను విశ్వానికి కాదు కదా- ఒక సొంత ఇంటికి కూడా

నాథుడిని కాలేకపోయాను. 'చిరంజీవి' అన్న పేరున్నవాడు చిన్నతనంలోనే హరీ అనడం చూస్తూంటాం. 'ధనగుప్త'డన్న వాడికి గుప్తధనం కాదు కదా- ఇంధనం కూడా ఉండకపోవచ్చు. 'సుందరి' అన్న చిన్నదాని ముఖం చూస్తే వాంతి రావచ్చు. ఏదిఏమైనా అతని ప్రవర్తన చూశాక దయానిధి అంటే నాకు మనసులో చాలా అసహ్యం కలిగింది. దానిని అణుచుకుంటూ -

"అదికాదు దయానిధీ... వాడితోపాటు అరిచి నీ సమయాన్ని వృథా చేసుకునే బదులు- ఓ పదిపైసలో, పావలానో డబ్బులో వేసి పంపిచేస్తే పోదా!" అన్నాను.

"అలా ఎంతమందికని ఇమ్మంటావు? ఒకడికి వేస్తే వాడి వెనకాలే పదిమంది వస్తారు. ముష్టివాళ్ళకి ధర్మం చేయ్యడానికి ఇక్కడేమీ రాసులు పోసుకు కూర్చోలేదు నేను!"

"నిజమేలే దయానిధీ! మనం ఇచ్చే చిల్లర పైసలతో వాళ్ళ పొట్టేమి నిండుతుంది? ఇది ఏ ఒక్కరో పరిష్కరించగలిగిన సమస్య కాదు. ప్రభుత్వమే దీనికేదో చేయాలి."

"అలా అన్నావు బాగుంది! నిజానికి మనం వాళ్ళకి పావలా, పరకా ఇచ్చి ఎటూకాకుండా జీవచ్ఛవాల్లా ఉంచే బదులు- పదిరోజులు పొట్ట మాడ్చినా ప్రాణం పోయేట్టు చేయడమే మంచిదంటాను. వాళ్ళ జీవితాలు బాగుచేయలేనప్పుడు అదే మంచిది."

తరచి చూస్తే దయానిధి అన్నదానిలో నగ్నవాస్తవం కనిపిస్తుంది. కాని, ఆ కటువైన మాటలు వినడానికి మనసు రాక ఇంక టాపిక్ ఆపే ఉద్దేశంతో మౌనంగా ఉండిపోయాను. నా మూడ్ అంతా చెడిపోయింది. ఇంక అతన్ని అప్పు అడగాలనిపించలేదు.

"వెళ్ళొస్తాను దయానిధీ..." అంటూ లేచాను.

"బాగుంది వరస! ఎందుకొచ్చినట్టు... ఎందుకెళ్తున్నట్టు? చల్లకి వచ్చి ముంత దాచినట్టు నా దగ్గర బిడియపడతావేమిటి? నాకు తెలుసు... నువ్వసలే సెంటిమెంట్ ఫెలోవి! ఈ ముష్టిగోల నీ మూడ్‌ని పాడుచేసింది... అవునా? మనం థిక్‌స్కిన్ డెవలప్ చేసుకోవాలి బ్రదర్... సున్నితంగా ఉంటే బ్రతకలేం!" అన్నాడు.

చెప్పాగా... దయానిధి అసాధ్యుడని! నా మనసుని చదివినట్టు పట్టేశాడు. లేని నవ్వు తెచ్చుకుంటూ...

"అదేంలేదు దయానిధీ! అమ్మాయి పెళ్ళి ఖాయం అయిందన్నానుగా... ఎంత గీకినా కనీసం ఇంకో ఐదువేలు అవసరపడేట్టుంది... సమయానికి నువ్వాదుకుంటావన్న ఆశతో వచ్చాను!" అన్నాను.

"అమ్మాయి పెళ్ళి ఎప్పుడన్నావు?"

"ఇంకా రెండునెలలు ఉందనుకో! కానీ, ఇప్పట్నించే ఏర్పాట్లన్నీ చేసుకోవాలిగా..! ఇప్పుడే అక్కరలేదు... ఓ నెలరోజుల తర్వాతైనా ఫర్వాలేదు. సమయానికి వస్తుందన్న భరోసా ఉంటే ఉండే ధైర్యం వేరుగా!"

"కాదు మరీ! అలాగే... చూద్దాం!"

"చూద్దాం...' అంటే కాదు, ఇస్తానని మాటివ్వాలి! ఆఁ... ఇది నేను సహాయంగా అడుగుతున్నాననుకోకు. అప్పుగానే అడుగుతున్నాను. సాధ్యమైనంత త్వరలో... మాగ్జిమం ఒక ఏడాదిలోగా తీర్చేస్తా! స్నేహం స్నేహమే, వ్యవహారం వ్యవహారమే!"

"భలేవాడివే! 'చూద్దాం...' అన్నానని అనుమానపడుతున్నావా? నా నోటివెంట 'చూద్దాం...' అనివస్తే దాని అర్థం 'చేస్తాను' అనే! నెలరోజులాగి కనిపించు... అలాగే సర్దుతాను. ఆఁ... మరోమాట- అప్పుగా ఇయ్యమన్నావు. నీకూ, నాకూ మధ్య అప్పులు, ఋణాలు ఏమిటి? నా చిన్ననాటి స్నేహితుడివి- అందులోనూ ఎప్పుడూ ఏదీ అడగని వాడివి... ఈమాత్రం ఇస్తే తప్పేమీ లేదు. నా సంపదేమీ కరిగిపోదు. ఈ చిన్నదానికి 'సహాయం' అని పెద్దపేరు పెట్టవద్దు. ముందు నీ అవసరం తీరడం ముఖ్యం! అప్పులో, సహాయాలో అవన్నీ తర్వాత చూసుకుందాం!" అన్నాడు దయానిధి.

ఈ పిసినారి చిన్నగుండెలో ఇంత పెద్ద స్థానం ఉన్నందుకు ఎంతో ఆనందం వేసింది. ఏనుగెక్కినంత సంబరం కలిగింది. కనీసం నా విషయంలో పిసినారితనం చూపనందుకు ఎంతో సంతోషించాను. 'థాంక్స్' చెప్పి సెలవు తీసుకున్నాను.

●

నెలరోజులు గడిచాయి.

పెళ్ళి ఇంకో నెలలోకి వచ్చింది. ఇదే నేను చేసే మొదటి శుభకార్యమేమో... ప్రతిదానికీ నానా హడావుడీ పడుతున్నాను. అన్నిటికీ నేను ఒక్కడినే తిరగవలసి వస్తుండడంతో ఎంతో అవస్థ అవుతోంది. ప్రతీదానికీ కంగారుపడిపోతున్నాను. పెళ్ళి ఏ ఇబ్బందీ లేకుండా సలక్షణంగా పూర్తికావాలని వేయి దేవుళ్ళకి మొక్కుకు ున్నాను.

వరుని తరుపువాళ్ళు మంచి సంస్కారవంతులు. అటువంటివారికి ఏ ఇబ్బందీ కలగకూడదని ఆశ! కట్నకానుకలు అడగనంత మాత్రాన వారి గౌరవానికి తగ్గట్టు పెళ్ళి జరిపించాలని నా అభిలాష! నెలరోజుల తర్వాత ఓసారి కనిపించమన్నాడుగా దయానిధి! ఓసారి వెళ్లి చూస్తే బాగుంటుందనిపించి పొద్దున్నే వెళ్లాను.

ఎప్పటిలా కాఫీ, టిఫిన్‌లతో సత్కరించాడు దయానిధి.

ఇంతలో... మిల్లు తాళాలు తీసుకెళ్లడం కోసం గుమాస్తా వచ్చాడు. ఆయన్ని చూస్తూనే- "గుమాస్తాగారూ... బ్యాంక్ బ్యాలెన్స్ ఎంత ఉంది? అర్జెంటుగా ఐదువేలు కావాలి. మన విశ్వనాథానికి ఇస్తానని మాటిచ్చాను!" అన్నాడు.

నా నోటినుంచి అడిగించకుండానే వ్యవహారం నడుపుతున్నందుకు నాకు ఎంతో సంతోషం వేసింది.

"పదిహేను వందలు మించి ఉండదండీ! అందులో ఐదువందలు మినిమమ్ బ్యాలెన్స్ ఉంచాలి!" అన్నాడు గుమాస్తా.

"అదేమిటండీ... అంత తక్కువ ఎలా ఉంది? కిందటివారంలో ఎన్నో చెక్కులు జమవేశాం కూడాను!" అన్నాడు దయానిధి ఆశ్చర్యంగా.

"నిజమే! వాటిలో చాలావరకూ డిజానర్ అయ్యాయి! ఇంకా కొన్ని క్లియరై రాలేదు."

"ఊఁ... చూశావుటోయ్ విశ్వనాథం- ఇలా ఏడుస్తాయి మా వ్యాపారాలు! అందరూ మేము లక్షలు పోసుకు కూర్చున్నామనుకుంటారు. అయినా నీకింకా ఓ నెలరోజులు టైముంది కదూ?!" అంటూండగా ఎవరో నలుగురు వచ్చారు.

వాళ్ళని చూడగానే "రండి... రండి..." అంటూ ఎదురువెళ్లి తీసుకువచ్చి కూర్చోబెట్టి, కాఫీలు, టిఫిన్లు ఇచ్చి మర్యాద చేశాడు దయానిధి.

"ముందు మిల్లుకి వచ్చే మిమ్మల్ని కలుసుకుందామనుకున్నాం. కానీ, అక్కడ ఫ్రీగా ఉండరని ఇక్కడికి వచ్చాం. ఏమనుకోకండి!" అన్నాడు ఒకాయన.

"ఎంతమాట... ఎంతమాట! చెప్పండి... ఏమిటిలా వచ్చారు?" అన్నాడు దయానిధి వినయం ఒలకబోస్తూ.

"ఏం లేదండీ... మా కమర్షియల్ టాక్స్ స్టాఫ్ అసోసియేషన్ సర్కిల్ కాన్ఫరెన్స్ జరగబోతోంది. దానికి మీవంటి వారి సహాయ సహకారాలు అవసరం! ఈ సందర్భంగా ఒక చక్కని సావనీర్ విడుదల చేస్తున్నాం. దానికి మీరు ఒక ఫుల్‌పేజీ అడ్వర్టయిజ్‌మెంట్ ఇయ్యాలి... కాదనకూడదు. ఎంతో కాదులెండి... ఐదు వేలే!" అన్నాడింకో ఆయన.

"ఫుల్‌పేజీ ఇచ్చేటంత పెద్దవాడిని కాదులెండి! మీరు వచ్చారు కనుక కాదనలేక ఓ వన్‌ఫోర్త్ పేజీ ఇస్తాను!" అన్నాడు దయానిధి ఆముదం తాగినట్టు ముఖంపెట్టి.

"ఇంకా నయం... ఓ కాలమ్ ఇంచ్ ఇస్తామన్నారు కాదు. మీ దగ్గర ఫుల్‌పేజీ కంటే తక్కువ తీసుకుంటే మాకే నామర్దా! దయానిధిగారి ధర్మగుణం లోకంలో అందరికీ తెలిసిందే!" అని, దయానిధి సమాధానం కోసం ఎదురుచూడకుండా-

"సుబ్బారావుగారూ... మీరు ఐదువేలకి రసీదు రాయండి- ఆయనలాగే అంటారు!" అన్నాడు వెంటవచ్చిన వారిలో ఒకరితో.

దయానిధికి తప్పలేదు. "కానీండి... మీ మాటే కానీండి! పోస్ట్ డేటెడ్ చెక్ ఇస్తాను... తీసుకోండి!" అన్నాడు.

"అమ్మమ్మ! శుభమా... అంటూ ముందుగా మీ దగ్గరకే వచ్చాం. ఇవాళే ప్రెస్‌లో పని మొదలవుతుంది. టైమ్ తక్కువ ఉంది. క్యాష్ అడ్వాన్స్‌గా ఇమ్మన్నాడు ప్రెస్ ఆయన. అందువల్ల క్యాష్ ఇయ్యండి!" అన్నాడు ఆయన.

"చాలా ఇబ్బందేనే! ఉండండి... అనామతు మొత్తం కొంత ఉంది. అందులోంచి ఇస్తాను!" అంటూ లోపలికివెళ్లి డబ్బు తీసుకువచ్చి ఇచ్చాడు. రిజర్వ్ బ్యాంక్‌నుంచి వచ్చిన కొత్త యాభై రూపాయల నోట్లకట్ట అది!

వాళ్ళు రసీదు ఇచ్చి 'థాంక్స్' చెప్పి వెళ్లిపోయారు.

వాళ్ళు అటువెళ్లగానే తిట్లదండకం అందుకున్నాడు దయానిధి -

"దొంగముండా కొడుకులు... వాళ్ళబ్బ సొమ్ము దాచినట్టు దబాయించి తీసుకెళ్లారు! ఆ వచ్చినాయన కమర్షియల్ టాక్స్ సెక్షన్ సూపరింటెండెంట్... దాంతో నోరుమూసుకుని చచ్చినట్టు ఇయ్యాల్సివచ్చింది. ఇవ్వనంటే ఎందులోనో మెలికపెట్టి నడ్డివిరిగేట్టు టాక్స్ వడ్డిస్తారు!" అన్నాడు.

నా విషయంలో డబ్బు లేదని గుమాస్తా చేత అనిపించి, ఇప్పుడు లోపల్నుంచి డబ్బుతెచ్చి ఇవ్వడం చూసి నా మనసు చివుక్కుమంది. ఇంక అతన్ని అడగకూడదనీ, వేరే ఎక్కడైనా ప్రయత్నం చేసుకోవాలనీ అనుకున్నాను. ఆఫ్టరాల్ ఐదువేలు ఇవ్వడం దయానిధికి చిల్లరపైసలతో సమానం! మిల్లులో కలెక్షన్లు ప్రతిరోజూ అంతకు ఎన్నోరెట్లు ఎక్కువగా ఉంటాయి.

నా మనసులోని భావం పసిగట్టాడు. ఎంతైనా దయానిధి అసాధ్యుడు!

"ఈ డబ్బు అనామతు ఖాతాలోది విశ్వనాథం! బ్యాంక్ బ్యాలెన్స్ లేదని గుమాస్తాగారు అవగానే దీన్ని నీకే ఇయ్యాలనుకున్నాను. ఇంతలో వీళ్ళొచ్చి తన్నుకుపోయారు. ఫర్వాలేదులే... నీకు ఇంకా నెలరోజులు టైముందిగా! ఈలోగా ఎలాగైనా సర్దుబాటు అవుతుంది. ఆ ధైర్యంతోనే వాళ్ళ కిచ్చాను. చూశావుగా... మొండి ముండాకొడుకులు- పీకల మీద కూర్చుని ఎలా లాక్కెళ్లారో! నీకు వెంటనే అత్యవసరంగా కావాలనుకో... ఇంట్లో ఆడవాళ్ళ దగ్గరనుంచి ఏ నగో, నట్రో తీసుకెళ్లి తాకట్టు పెట్టు. బయట ఎవరిదైనా

కాళ్లో, గడ్డమో పట్టుకుని డబ్బు తేగలను. నా చిన్ననాటి స్నేహితుడి కోసం ఆమాత్రం చేయడానికి నేనేమీ భయపడను.

కాకపోతే ఇంకా టైం ఉందిగా... అందుకే కంగారుపడడం లేదు. నీకు అనిపించవచ్చు- 'లక్షాధికారి దయానిధికి ఐదువేలు కరవైందా..?' అని! మా వ్యాపారాలే అంత! అంకెలన్నీ కాగితాల మీదనే ఉంటాయి. ఒక్కోసారి లక్షలు లక్షలు కుప్పలుగా వచ్చిపడతాయి. మరోసారి గట్టిగా ఐదు వందలు కూడా దగ్గరుండవు. నువ్వేమీ దిగులుపడకు. నీకు ఇస్తానన్న తర్వాత ఇస్తాను. ఇంకా నెలరోజులు టైముంది కనుక ఓ ఇరవై రోజులు పోయాక ఎప్పుడైనా సరే... వచ్చి తీసుకెళ్లు. ఈలోపల అవసరమైన బట్టలు, అవీ ఖాతా మీద తెచ్చుకో! కావాలంటే నేను మాట చెప్తాను. అయినా ఊరందరి పిల్లలకి పాఠాలు చెప్పే పంతులివి- నీకు ఖాతా కోసం ఇంకొకరి రికమెండేషన్ ఎందుకోయ్?" అంటూ ఉపన్యాసం దంచాడు దయానిధి.

నా తల తిరిగిపోయింది. తర్వాత కలుస్తానని చెప్పి లేచాను.

అతనన్నట్లు- బట్టలషాపుల్లో ఖాతా పెట్టడం కష్టమేమీ కాదు కాని, మొదట్నుంచీ కూడా నాకు అప్పు చేయడం ఇష్టం ఉండదు. అప్పు నిప్పు లాంటిదని నా నమ్మకం! అప్పు అనగానే మనం లోకువైపోతాం. మనకు వాళ్ళేమీ తక్కువ ధరలు వేయరు. అంతో ఇంతో ఎక్కువే వేస్తారు. పైగా... చులకనగా చూస్తారు. డబ్బు ఇచ్చి కొనేవాళ్ళకి ఇచ్చే గౌరవం కానీ, ప్రిఫరెన్స్ గానీ మనకి ఇవ్వరు. పొరపాటునో, విధి లేకనో ఆలస్యం చేస్తే వడ్డీ కూడా పుచ్చుకుంటారు. కానీ, వదిలిపెట్టరు. అందువల్ల ఉన్నదాంట్లో సర్దుకుపోతానే కాని- ఎప్పుడూ, ఎక్కడా అప్పు చేయను. ఆఖరికి మా ఆవిడ కూడా ఓ గరిటెడు కాఫీ పొడుంకో, ఓ గ్లాసుడు పంచదారకో ఇరుగింటికీ, పొరుగింటికీ ఎప్పుడూ వెళ్లింది కాదు. గుట్టుగా, గుంభనంగా సంసారం నడుపుకుంటున్నాం. అప్పు చేయడం మొదలుపెట్టామంటే అది అలవాటైపోతుంది. అడ్డూ, అదుపూ లేకుండా అది అలా... అలా పెరిగిపోతుంది.

'సరే... దయానిధి అన్నట్టు ఇంకా నెలరోజులు టైముందిగా! అప్పటికి ఎలాగైనా ఇయ్యకపోదు. ఈలోగా ఉన్నడబ్బుతో ముందు మిగిలినవాటికి ఖర్చు పెట్టుకుంటే ఆ తర్వాత చివర చివరకి అత్యవసరంగా వచ్చే ఖర్చుల కోసం అతనిచ్చే డబ్బు ఉంచుకోవచ్చు' అనుకుని దయానిధి మీద నమ్మకం ఉంచి, మిగిలిన పనులు చూసుకోసాగాను.

పెళ్ళి ఇంక వారమే ఉంది!

ఎంత జాగ్రత్తగా లెక్కలు వేసినా అంచనాలన్నీ తప్పిపోతున్నాయి.

తెచ్చిన డబ్బు ఖర్చయిపోయింది. దయానిధి ఇస్తానన్న ఐదువేలు కాకుండా కనీసం ఇంకో ఐదువేలైనా అవసరపడ్తాయేమో ననిపిస్తోంది.

ఆరోజు ప్రొద్దున్నే దయానిధి ఇంటికి వెళ్లాను.

●

"రా... రా..! 'ఏమిటీ... ఇంకా రాలేదు. డబ్బేమైనా సర్దుబాటు అయిందా ఏమిటి?' అనుకుంటున్నాను!" అంటూ రిసీవ్ చేసుకుని షరా మామూలుగానే -

"అమ్మాయ్ః... విశ్వనాథం బాబాయికి టిఫినూ, కాఫీ పట్రా!" అన్నాడు.

"ఎందుకు దయానిధీ... వచ్చినప్పుడల్లా ఇవన్నీ?!" అన్నాను.

అతను నాకోసం ఎదురుచూస్తున్నాడని తెలిసి ఆనందించాను. డబ్బు సమకూర బోతున్నందుకు 'హమ్మయ్య...' అనుకుని ఊపిరి తీసుకున్నాను. తప్పనిసరి అయితేనే ఆ మరో ఐదువేలు కూడా అతనినే అడగాలనుకున్నాను.

ఇంతలో... ఓ కుర్రాడు వచ్చాడు. 18 ఏళ్లు ఉంటాయి. చురుకైన కళ్ళతో అతని ముఖం కళకళలాడుతోంది. కాని, ముఖంలో ఏదో దిగులు స్పష్టంగా కనిపిస్తోంది. వస్తున్నవాడు నన్ను చూసి రెండడుగులు వెనక్కి వేశాడు.

అడుగుల చప్పుడు విని నావంక తిరిగి మాట్లాడుతున్నవాడల్లా "ఎవరదీ..?" అని అరిచాడు దయానిధి.

ఆ అబ్బాయి లోపలికి వచ్చి, "నమస్కారం సార్!" అని, ఆ తర్వాత నాక్కూడా నమస్కారం చేశాడు. 'అతను నాకు నమస్కారం పెట్టడమేమిటా...' అనుకున్నాను. కొంచెం పరకాయించి చూస్తే ఎక్కడో చూసిన ముఖంలా అనిపించింది. కాని, ఎవరైందీ గుర్తుకిరావడం లేదు.

"ఎవరు నువ్వు? ఏంకావాలి?" అని అడిగాడు దయానిధి.

"సార్... నాపేరు శంకర్రావు! ఇంటర్ ఫస్టుక్లాస్‌లో డిస్టింక్షన్‌లో పాసయ్యాను. బి.ఎస్.సి.కి అప్లయ్ చేశాను. సీటు వచ్చింది కాని, ఫీజు కట్టడానికి డబ్బు లేదు. నాకు చదువుకుని పైకి రావాలని ఎంతో కోరిక! దయచేసి నాకు సహాయం చేసి చదివించండి సార్!" అన్నాడు దీనంగా.

"ఇది మరీ బాగుందయ్యోయ్! దానధర్మాలు చేయడానికి నేనేమైనా రాసులు పోసుక్కూర్చున్నా ననుకున్నావా? అసలు నా దగ్గరికి వెళ్లమని ఎవరు చెప్పారు..?" అన్నాడు దయానిధి- వస్తున్న కోపాన్ని అణచుకుంటూ.

"ఎవరూ చెప్పలేదు సార్! గుళ్ళో నవగ్రహాలు ప్రతిష్ఠించినట్టు, సత్రంలో గదులు కట్టించినట్టు, గోడల మీద శిలాఫలకాలు చూశాను. మొన్న మీరు వేలమందికి అన్నదానం చేయడం, బట్టలు ఇయ్యడం కూడా చూశాను. పేరుకి తగ్గట్టు మీరు ఎంతో దయాగుణం కలవారని అర్థంచేసుకున్నాను. అందుకే మీరు తప్పక సహాయం చేస్తారని కొండంత ఆశతో వచ్చాను!" అన్నాడు ఆ అబ్బాయి.

"బాగుందయ్యా నీ వరస! దానమో, ధర్మమో అంటే రూపాయో, రెండో వేస్తారు. అంతేకాని– వందలూ, వేలూ ఎవరు గుమ్మరిస్తారు? అడగడానికేనా అర్థం ఉండొద్దూ..?" అని గద్దించాడు దయానిధి.

"సార్... నేను ఊరికే ధర్మం చేయండని అడగడం లేదు. అప్పుగా సహాయం చేయండి... నాకు ఉద్యోగం వచ్చాక వడ్డీతో తీర్చుకుంటాను."

"ఇది మరీ బాగుందయ్యోయ్! నీ మాటలు వింటుంటే నాకు కోపం వస్తోంది, నవ్వూ వస్తోంది. నువ్వు అమాయకుడవో తెలియడం లేదు, జాణవో తెలియడం లేదు. ఏం చూసి నీకు అప్పు ఇమ్మంటావు?"

"నా గురించి మా మాస్టార్ని అడగండి సార్! నేను వారి దగ్గర చదువుకున్నాను. నేను పేదవాడినే కాని, నిజాయితీ ఉన్నవాడిని సార్!" అన్నాడు నన్ను చూపిస్తూ. ఆ తర్వాత నాతో– "మాస్టారూ... నన్ను గుర్తుపట్టలేదా? మీ దగ్గరే టెన్త్ చదివాను. సైన్స్‌లో ఒకసారి స్పెషల్ ఫీజు, టెన్త్‌లో ఎగ్జామ్ ఫీజు నేను టైము లోపల కట్టలేకపోతే మీరే కట్టారు!" అన్నాడు.

అప్పుడు జ్ఞాపకం వచ్చింది. శంకర్రావు చెప్పిందంతా నిజమే! ఆ ఫీజులు నేను కట్టిన మాట నిజమే! అతను మంచి తెలివైన కుర్రవాడు. ఎప్పుడూ క్లాసులో ఫస్ట్ వచ్చేవాడు. ఎంతో కష్టపడి చదివేవాడు. ఖాకీ నిక్కరు, చిరుగుల చొక్కా వేసుకువచ్చేవాడు. అప్పుడు పొట్టిగా ఉండేవాడు, ఇప్పుడు బాగా పొడుగయ్యాడు. అందుకే వెంటనే గుర్తుపట్టలేక పోయాను. నిజంగానే అతను ఎంతో నిజాయితీపరుడు. నేను కట్టిన డబ్బులు కూడా నెమ్మదినెమ్మదిగా నేను అడక్కుండానే మొత్తం ఇచ్చేశాడు.

"నువ్వటోయ్ శంకర్రావ్‌ః..! చాలా ఏళ్లయిందిగా... వెంటనే గుర్తుపట్టలేకపోయాను. అయితే ఇంటర్ అయిపోయిందన్నమాట!" అన్నాను.

"బాగుంది... మా విశ్వనాథం శిష్యుడివన్నమాట! సరే... నేను వ్యాపారస్థుడిని– అందువల్ల కొన్ని ప్రశ్నల్ని సూటిగా అడుగుతాను. అవి కొంత కఠినంగా ఉండవచ్చు.

మా విశ్వనాథం ముఖం చూసి నీకు ఎంతోకొంత సహాయం చేసి చదువు చెప్పించానే అనుకో! నువ్వు ఉద్యోగం చేసి నిజంగానే నా బాకీ తీరుస్తావనే అనుకుందాం! కానీ, మాటవరసకి ఈలోగా నీకేమైనా అయిందనుకో... అంతటితో నా బాకీ సున్నా చుట్టినట్టేగా!" అన్నాడు దయానిధి.

అతను అంత కటువుగా మాట్లాడేసరికి నా మనస్సు చివుక్కుమంది. గుండెల్లో ఎవరో చేయిపెట్టి కెలికినట్టయింది.

శంకర్రావు ముఖంలో బాధ కనిపించింది. ఒక్కక్షణం ఆలోచించాడు -

"సార్... మీరు పెద్దలు. నాకు తోచింది చెప్పాను. మరోలా అనుకోకండి. మీరు చేస్తున్నది వ్యాపారం. వ్యాపారం అన్న తర్వాత రిస్కులు ఎప్పుడూ ఉంటాయి. నేను బ్రతికుండి మీకు నిజాయితీగా వడ్డీతో సహా ఇచ్చేశాననుకోండి... ఆ వడ్డీ మీకు లాభం! అదికాకుండా మీరన్నట్టు అర్ధాయుష్షుతో చచ్చాననుకోండి... అది మీకు నష్టమే! అయితే రిటరన్ గ్యారంటీ లేని వ్యాపారం చేయాలని అనుకోను. అందువల్ల మీకు రిస్కు లేకుండానూ, నా అవసరం గడిచేట్టుగానూ ఉండే పద్ధతి ఒకటి చెప్తాను. మీరు నా చదువుకయ్యే మొత్తానికి నా పేరున ఒక ఇన్సూరెన్స్ పాలసీ తీయండి. ఆ పాలసీలో నామినీగా మీ పేరే రాస్తాను. నేను చచ్చిపోతే ఆ మొత్తం బోనస్‌తో సహా మీకు వస్తుంది. బ్రతికి ఉన్నాననుకోండి... మీరు కట్టిన ప్రీమియం డబ్బుని వడ్డీతో సహా మీకు తీర్చి నామినేషన్ మార్చుకుంటాను" అన్నాడు శంకర్రావు.

అతని సమాధానానికి ముగ్ధుడనై 'శభాష్...' అనుకున్నాను మనసులోనే.

అయితే... దయానిధి మాత్రం తెల్లబోయాడు. కొంచెం తెప్పరిల్లాక - "అబ్బో... చాలా తెలివితేటలున్నాయి నీకు! నీముందు మేం చాలం- వెళ్లు బాబూ... వెళ్లు. ఈ సహాయం చేసే ఓపికా, లెక్కలు చూసుకునే తీరికా నాకు లేవు. నా వ్యవహారాలలో నేను మునిగితేల్తుంటాను!" అన్నాడు దయానిధి.

"అలా అనకండి సార్! మిమ్మల్ని ప్రాధేయపడుతున్నాను. నా నిజాయితీ గురించి మాస్టారు నడగండి సార్!" అని బ్రతిమలాడసాగాడు శంకర్రావు- నేనేమైనా రికమెండ్ చేస్తానేమోనన్న ఆశతో నావంక చూస్తూ!

నేనా సహాయం కోసం వచ్చాను దయానిధి దగ్గరికి. అటువంటిది- నేనేమి రికమెండ్ చేయగలను? నా అశక్తతకి నాకే అసహ్యం వేసింది. సిగ్గుతో తలదించుకున్నాను. శంకర్రావు ముఖంలోకి చూడలేకపోయాను.

'శంకర్రావు మంచివాడు. సహాయం చేయవచ్చు...' అని అందామనిపించింది. అలా అన్నానంటే దయానిధికి నామీద కోపం వచ్చి నాకు ఇస్తానన్నదే ఇయ్యకపోతే నేను నిష్కారణంగా మునిగిపోతాను. అందువల్ల నోరు పెగల్చలేకపోయాను.

"ఇంకా ఉన్నావేం... వెళ్లు వెళ్లు! నేను మిల్లుకి వెళ్లాలి!" అంటూ లేచాడు దయానిధి.

శంకర్రావు ఇంకేమీ అనలేక దీనంగా నావంక ఓసారి చూసి, తిరిగి వెళ్లిపోయాడు.

ఆ చూపు నన్ను బాకుతో పొడిచినట్టనిపించింది. శంకర్రావుని అక్కునచేర్చుకుని నా అశక్తత తెలియజెప్పి ఓదార్చాలనిపించింది.

"చూశావా... నీ శిష్యుడికెన్ని తెలివితేటలో! నాకే పాఠాలు నేర్పాలనుకున్నాడు. ఇటువంటి వాళ్ళకి సహాయం చేస్తే రేపు మనల్నే ముంచేస్తారు!" అన్నాడు దయానిధి.

"శంకర్రావు అలాంటివాడు కాదు. చాలా మంచివాడు. ఎంతో నిజాయితీపరుడు!" అన్నాను ధైర్యం చేసి.

"అదెప్పుడో నీ దగ్గర చదువుకున్నప్పటి మాట! ఇప్పటికి ఎంతగా మారాడో..?!" అన్నాడు దయానిధి.

వేలికేస్తే కాలికి, కాలికేస్తే వేలికి వేసే దయానిధికి ఇంకేం చెప్పగలను? ఏమీ మాట్లాడకుండా ఉండిపోయాను. దయానిధి ఏదో అనబోతుండగా ఒక స్వాములవారు, ఆయన వెనుక నలుగురు శిష్యులు వచ్చారు. అందరూ కాషాయ దుస్తుల్లోనే ఉన్నారు.

ఆయన మా ఊరిలోనే రామానందాశ్రమం నడుపుతున్నారు. 'స్వామీ రఘురామా నంద' అని ఆయన పేరు. నిత్యమూ ఆశ్రమంలో పూజలు, భజనలు జరుగుతుంటాయి. ప్రతియేడూ శ్రీరామనవమికి ఎంతో ఘనంగా తొమ్మిది రోజులు ఉత్సవాలు చేస్తాడు ఆయన.

నేను వచ్చిన వేళ బాగాలేదు. ఎవరో ఒకళ్ళు వస్తున్నారనిపించింది.

స్వాముల వారిని చూడగానే దయానిధి ఎదురెళ్లి సాదరంగా లోనికి తీసుకువచ్చి కుర్చీలో కూర్చోబెట్టాడు.

ఆయన కూర్చోగానే కాళ్లముందు సాష్టాంగపడ్డాడు. ఆయన ఆశీర్వదించాక లేచి, ఎదుట చేతులు కట్టుకుని నిలబడి -

"ఆజ్ఞ... సెలవియ్యండి స్వామీ!" అన్నాడు.

స్వాములవారు నవ్వుతూ- "ఏమీ లేదు నాయనా! శ్రీరామనవమి ఉత్సవాల సందర్భంగా రాములవారికి బంగారు కిరీటం చేయించాలని నిర్ణయించాం! మీకు గుర్తుందే

ఉంటుంది. దానికి మీ విరాళం... అలాగే సాలీనా మఠానికి మీరిచ్చే చందా... వాటికోసం వచ్చాం!" అన్నారు.

"చిత్తం..." అంటూ లోనికివెళ్లి వేయినూట పదహార్లు తెచ్చి, "ఇది రాములవారి కిరీటానికి నా విరాళం! నా సాలీనా చందా వారంలోగా పంపుతాను. లేదా ఇప్పుడే కావాలంటే ఆ మూడువేలకి పోస్ట్‌డేటెడ్ చెక్ ఇస్తాను" అన్నాడు దయానిధి.

"ఫర్వాలేదు. నిదానంగానే ఇయ్యి నాయనా!" అంటూ స్వాములవారు ఆ డబ్బుని శిష్యుల కందించి సెలవు తీసుకున్నారు.

ఆయన వెళ్లాక- "దీంతో ఇంట్లో ఉన్న అనామతు పైకం మొత్తం అయిపోయింది. అంతటి స్వాములవారు ఇంటికి వచ్చి అడిగితే వట్టిచేతులతో ఎలా పంపిస్తాను?" అన్నాడు దయానిధి.

నేనేమీ మాట్లాడలేదు. అసహనంగా అటూ ఇటూ కదిలాను.

అది గమనించాడు దయానిధి.

"ఆఁ... ఇక నీ సంగతి! పెళ్ళి ఏర్పాట్లన్నీ పూర్తయ్యాయా?" అన్నాడు.

"ఆఁ... అయినట్టే! చేతిలో చిల్లిగవ్వలేదు..." అన్నాను.

"శుభమా... అంటూ పెళ్ళి చేస్తూ అదేం మాట?" అని కోప్పడి -

"చూడు విశ్వనాథం! ఏమిటో... ఎప్పుడూ రానివాడివి వచ్చి నువ్వు అడుగుతున్నప్పుడే డబ్బు లేకుండా పోతోంది. నాకు రావలసిన డబ్బు రాకుండా బిగిసిపోయింది. కాస్తో కూస్తో ఉన్నా- ఇదిగో చూస్తున్నావుగా... ఇలాగే ఖర్చయిపోతోంది. నీకా వ్యవధి లేదు. ఎలాగైనా డబ్బు పుట్టించి తీరాలి. పోనీ, నీకోసం ఇంట్లో ఆడవాళ్ళ వంటిమీద నగలు తీసి తాకట్టు పెట్టాలనుకున్నాను. కాని, ఇది శ్రావణమాసం! ఈ నెలలో వంటిమీద సొమ్ములు తీయకూడదట! 'తాకట్టు' మాట ఎత్తేసరికి కళ్ళనీరు పెట్టుకున్నారు. నాకు ఆ పిచ్చి నమ్మకాలు లేవనుకో... కాని, ఆడవాళ్ళ సెంటిమెంట్‌ను ఎలా కాదనగలం? నువ్వే చెప్పు?" అన్నాడు.

దయానిధి మాటలు వింటుంటే నా కాళ్లకింద నేల కుంగిపోతున్నట్లనిపించింది. నమ్మించి నట్టేట్లో ముంచేశాడని బాధపడ్డాను. మళ్లీ మొదలుపెట్టాడు దయానిధి -

"నువ్వు దిగులుపడకు విశ్వనాథం! ఇది పెళ్ళి వ్యవహారమా? మరోటా? ఇంట్లో ఆడవాళ్ళు ఇయ్యనంత మాత్రాన ఊరుకుంటానా? నా స్నేహితుడు ఒకతన్ని అడిగాను. అతను వడ్డీవ్యాపారం చేస్తాడు. అయితే అతనికి స్నేహం స్నేహమే- వ్యాపారం వ్యాపారమే!

అందరికీ నెలకి నూటికి పది రూపాయలు వడ్డీ తీసుకుంటాడు. నీకోసం నెలకి అయిదు రూపాయలకి ఒప్పించాను. ప్రోనోటు రాసిచ్చి ఎప్పుడు కావలిస్తే అప్పుడు తీసుకువెళ్ల మన్నాడు. వ్యాపారం అన్న తర్వాత కాగితాలు, రాతకోతలు తప్పవుగా!" అంటూ ఓ ప్రోనోటు కాగితం తీసాడు.

నేను అవాక్కయిపోయి ఆ నోటువంకే చూస్తూండిపోయాను.

"వడ్డీ అని నువ్వేమీ దిగులుపడకు విశ్వనాథం! వ్యవధి లేదోయ్... ముందు పెళ్ళి సలక్షణంగా పూర్తి అవ్వాలిగా! అందుకే తప్పనిసరి అయి తెస్తున్నాను. నా చేతిలో పైసలు రాగానే ఆ డబ్బు మొత్తం నేను అతని కిచ్చేసి ఈ నోటు చింపేస్తాను. అప్పటివరకు ఐదువేలకి నెలనెలా రెండొందల యాభై రూపాయలు కడుతూ ఉండు. బాకీ పూర్తిగా తీర్చేటప్పుడు కాస్తోకూస్తో వడ్డీ తగ్గించే ఏర్పాటు చేస్తాలే!"

- అంటూ ఏదేదో చెప్పుకుపోతున్నాడు దయానిధి.

ఆ మాటలు నా చెవికి ఎక్కడం లేదు. అప్పుడే నాకు పూర్తిగా జ్ఞానోదయం అయింది. దయానిధి నిజరూపం వికటాట్టహాసం చేస్తూ నా కళ్ళముందు నిలబడింది.

చిన్ననాటి స్నేహితుడిని కనుక నా దగ్గర వడ్డీ అడగలేదు. అలాగని నరనరానా వ్యాపారతత్వం జీర్ణించిన అతను ఎలాగోలాగ నా దగ్గర వడ్డీ తీసుకోకుండా ఉండలేదు. అందుకే ఇంత నాటకం ఆడాడు. పబ్లిసిటీ కోసం, తద్వారా పరపతీ, వ్యాపారం పెంచుకోవడం కోసం గుళ్ళలోనూ, సత్రాలలోనూ విగ్రహ ప్రతిష్టలు, గదుల నిర్మాణం చేయిస్తాడు. చివరికి పేదలకిచ్చిన బనీన్ల మీద కూడా 'దయానిధి ధర్మం' అని రాయిస్తాడు. ఖర్చు ఎక్కువ అవుతోందని వాటిమీద తండ్రిపేరు కూడా రాయించడు. అన్నదానం, వస్త్రదానం పేరుతో వేలకు వేలు ఖర్చు పెడతాడు. కాని, డొక్కలు ఎండిపోయిన ముసలి ముష్టివాడికి ఎంగిలి మెతుకులు కూడా విసరడు. కమర్షియల్ టాక్స్, ఇన్‌కమ్‌టాక్స్ వాళ్ళు వచ్చి ముక్కుపిండి వసూలు చేస్తే వేలు గుమ్మరిస్తాడు. అందుకు బదులుగా నాలుగైదు రెట్లు రాయితీలు పొందుతాడు. కాని, నిజాయితీపరుడైన పేదవిద్యార్థి సహాయానికి వస్తే ఛీదరించి పంపుతాడు. కాని, స్వాముల వారు వస్తే ఛీదరించి పంపగలడా? ఎందుకంటే చేసిన పాపాలను రద్దుచేయడానికి పరలోకంలో పుణ్యం కావాలిగా!

తలపైకెత్తి చూశాను...

దూలానికి వేలాడుతున్న సాలెగూడులోకి ఈగ వచ్చి ఇరుక్కుంది. దానినుంచి బయటపడడానికి బాధగా, భయంకరంగా శబ్దం చేస్తూ గింజుకుంటోంది. బయటపడాలని

ప్రయత్నం చేసినకొద్దీ మరింత బిగుసుకుపోతోంది. గూటిలో ఈగ చిక్కుపడడం చూసి సాలీడు పరుగున దగ్గరకు వచ్చింది.

ఈ కొట్టుకోవడం చూసి ఆనందిస్తూ గూటిని ఉయ్యాలలాగ కదుపుతోంది. అది చూస్తుంటే నేను కూడా ఆ ఈగలాగ పద్మవ్యూహంలో చిక్కుకున్నాననిపించింది. చాలా తెలివిగా నన్ను ఈ బోనులోకి ఇరికించాడు దయానిధి. ఇప్పుడు ఇంకో చోటికి వెళ్లే వ్యవధి కూడా లేదు.

కనుక చచ్చినట్టు తన దగ్గరే తీసుకుంటానని అతనికి తెలుసు. అందుకే డబ్బు లేనట్టు నాటకం ఆడుతూ చివరిదాకా నాన్చాడు. నేను నిజాయితీగా బాకీ తీరుస్తానని తెలుసు. అందుకే ధైర్యంగా అప్పు ఇస్తూ వడ్డీ కూడా గుంజుతున్నాడు.

"ఏమిటి విశ్వనాథం ఆలోచిస్తున్నావు? నీకిష్టమైతేనే సంతకం పెట్టు... లేకుంటే ఏం చేస్తాం?" అన్నాడు దయానిధి.

మళ్లీ సాలెగూడు వంక చూశాను... కొట్టుకుని, కొట్టుకుని ఈగ అలసి నిలిచిపోయింది. ఉత్సాహంగా ఉరికి దాని దేహానికి కన్నంచేసి రక్తాన్ని పీల్చసాగింది సాలీడు.

నేను మారుమాట్లాడకుండా పెన్ను తీసి ప్రోనోటు మీద సంతకం చేశాను- అందులో ఏమి రాసిందీ కూడా చూడకుండా!

ఆ ప్రోనోటు మడిచి జేబులో పెట్టుకుంటూ... "ఆనక మా గుమాస్తా చేత డబ్బు తెప్పించి మీ ఇంటికి పంపిస్తాను!" అన్నాడు దయానిధి.

'ఆంధ్రభూమి' మాస పత్రిక . . జనవరి, **1991**

అమ్మకానికి అందుబాటులో ఉన్న
కె.ఆర్.కె. మోహన్ ఇతర రచనలకై ఈ పుస్తకం చివరి పేజీల్లో చూడండి...